

FOCUS RESEARCH REPORT

"MAKING IT MATTER – the Impact of volunteering on social inclusion"

RAZISKAVA

Pričujoče raziskovalno poročilo je eden izmed rezultatov projekta »Making it Matter«, ki ga je v okviru programa Erasmus+ izpeljalo šest partnerskih držav: Hrvaška, Danska, Irska, Slovenija, Belgija in Nemčija.

Glavni namen poročila je prikazati obstoječe politike in prakse na ravni EU in na nacionalni ravni, ki spodbujajo vključevanje deprivilegiranih mladih skozi prostovoljstvo. Teme smo se lotili z naslednjo **metodologijo**: pregledali smo obstoječe politike na ravni EU in na nacionalni ravni; s 413 spletnimi vprašalniki in enajstimi intervjuji s prostovoljci, ki so mladi z manj priložnostmi, in devetimi koordinatorji prostovoljcev smo opravili raziskavo med prostovoljskimi organizacijami.

KLJUČNE UGOTOVITVE PREGLEDA OBSTOJEČIH POLITIK NA RAVNI EU IN NA NACIONALNI RAVNI

Pokazalo se je, da institucije EU že od leta 1983 v smernicah poudarjajo pomen bolj vključujočega prostovoljstva. Posebej relevantni so novejši dokumenti in strategije, denimo »Nova evropska solidarnostna enota« in Strategija EU za mlade 2019—2017, ki odločno podpirajo vključevanje mladih z manj priložnostmi. Institucije EU spodbujajo države članice, naj za izvajanje teh politik sprejmejo vse potrebne ukrepe.

V EU sicer obstaja politični okvir za prostovoljstvo in socialno vključenost, prakse v posameznih državah članicah pa so kljub temu različne. Te razlike je jasno pokazala analiza podatkov iz partnerskih držav. Razlike na področju priznavanja prostovoljstva na nacionalni ravni, definicije prostovoljstva, najboljših praks prostovoljskih organizacij in nacionalne zakonodaje na področju prostovoljstva:

- Države z dolgo tradicijo prostovoljstva (Irska, Danska in Nemčija) nimajo posebnih zakonov o prostovoljstvu. Prostovoljstvo urejajo različni zakonski akti, povezano pa je z zdravjem, varnostjo in varovanjem podatkov prostovoljcev. Hrvaška in Slovenija, postsocialistični mladi demokraciji, pa prostovoljsko delo urejata s posebnimi zakoni.
- Vse države prepoznajo potrebo po nacionalnih strategijah, povezanih z razvojem prostovoljstva (nekatero so jih že sprejele, druge si za to prizadevajo), kar kaže, da bi morale ustrezne institucije na nacionalni ravni podpreti in priznati prostovoljstvo.
- V splošnem so vse bolj ozaveščeni o enakih možnostih za sodelovanje v prostovoljstvu in o socialnem vključevanju posameznikov z manj priložnostmi skozi prostovoljstvo. Mladi z manj priložnostmi so sicer vključeni v splošna prizadevanja za socialno vključenost ali v mladinske projekte in aktivnosti, ni pa specifičnih motivacijskih in regulatornih ukrepov, namenjenih vključevalnim prostovoljskim programom za mlade z manj priložnostmi.

Na nacionalni ravni sicer ni dokumentov, specifično namenjenih prostovoljstvu mladih z manj priložnostmi, a prakse v posameznih državah kažejo, da obstajajo dobri zgledi vključevanja deprivilegiranih mladih. Take projekte in aktivnosti večinoma izvajajo vodilne

prostovoljske organizacije ali organizacije, ki se ukvarjajo z mladimi ali s socialno vključenostjo.

KLJUČNE UGOTOVITVE RAZISKAVE OBSTOJEČIH PRAKS VKLJUČEVANJA DEPRIVILEGIRANIH MLADIH

Spoznanja raziskave obstoječih praks vključevanja mladih z manj priložnostmi lahko povzamemo takole:

- Večina prostovoljskih organizacij, ki so v raziskavi sodelovale, že vključuje mlade z manj priložnostmi. Več kakor 70 odstotkov organizacij (z izjemo nemških) je kot prostovoljce že vključilo svoje uporabnike. Pri več kakor 50 odstotkih organizacij pri tem ni šlo za načrtno dejanje.
- 48,6 odstotka sodelujočih organizacij v ključnih dokumentih/aktih organizacije opredeljuje raznolikost prostovoljcev kot svojo vrednoto (na primer vključevanje prostovoljcev, ki so osebe z manj priložnostmi). Kljub temu 61,8 odstotka sodelujočih organizacij nima pisnega dokumenta o vključevanju deprivilegiranih ali marginaliziranih skupin kot prostovoljcev.
- V splošnem se več kakor 60 odstotkov organizacij, ki so v raziskavi sodelovale, ne osredotoča posebej na vključevanje mladih z manj priložnostmi ali nimajo pisnih dokumentov v zvezi z vključevanjem skupin z manj priložnostmi.
- Izmed skupin deprivilegiranih mladih prostovoljcev organizacije najpogosteje vključujejo mlade, ki se soočajo s socialnimi in ekonomskimi ovirami, ter prostovoljce, ki se soočajo z kulturnimi razlikami.
- Rezultati raziskave so pokazali, da v organizacijah menijo, da nekaterih specifičnih skupin mladih z manj priložnostmi ne morejo vključiti: denimo brezdomnih mladih, mladih z duševnimi boleznimi, mladih psihiatričnih bolnikov, mladih, ki so v preteklosti storili kazniva dejanja, in nekdanjih uživalcev drog in alkohola. To morda kaže, da se organizacije precej obotavljajo in se bojijo neznanega, hkrati pa se pojavljajo predsodki in stigmatizacija določenih družbenih skupin, kar lahko povzroča še večjo izključenost.
- Deprivilegirani mladi prostovoljci prostovoljsko delo običajno opravljajo dolgoročno ali pa daljše obdobje delajo kot *ad hoc* prostovoljci.
- Organizacije se pri povečevanju vključenosti mladih z manj priložnostmi srečujejo s podobnimi izzivi in ovirami: premalo imajo organizacijskih zmogljivosti in virov, pa tudi znanja za delo s specifičnimi skupinami prostovoljcev. Zato bi potrebovale ciljno usmerjeno podporo, ponudili pa bi jim jo lahko nacionalni/lokalni prostovoljski centri, ki jih prostovoljske organizacije že poznajo kot informacijska središča.

KLJUČNE UGOTOVITVE POGOVOROV Z DEPRIVILEGIRANIMI MLADIMI IN S KOORDINATORJI PROSTOVOLJCEV

Prostovoljci in koordinatorji prostovoljcev so pri prostovoljcih opazili različne koristi in učinke prostovoljstva:

- večjo samozavest in več zaupanja vase in v lastne sposobnosti, veščine, znanja;
- občutek pripadnosti in manj osamljenosti;
- povečanje fizičnega in psihološkega blagostanja;

- širitev socialne mreže itn.

S stališča koordinatorjev prostovoljcev je za to, da ustvarimo spodbudno okolje, ki je eden ključnih pogojev za vključevanje mladih z manj priložnostmi kot prostovoljcev, potrebnega veliko prizadevanja in predanosti, pa tudi strukturiran pristop.

PRIPOROČILA

Z raziskavo smo spoznali, da precej dejstev govori v prid vključujočih programov, ki mladim z manj priložnostmi ali marginaliziranim mladim pomagajo v aktivni prostovoljski participaciji.

Socialna vključenost je opredeljena kot proces, »v katerem posameznik ali skupina aktivno in enakovredno sodeluje v skupnem razvoju skupnosti, ne glede na razlike v izhodiščih in funkcionalnih zmožnosti, skupaj s kontekstualnimi dejavniki.«¹

Z ukrepi v podporo vključenosti želimo zadostiti interesom obeh, posameznika in skupnosti. Participacije posameznika ne bi smele ovirati socialne, učne, telesne in kulturne prepreke.

Pri participaciji gre za to, da se ljudje aktivno vključijo v prostovoljsko delo in prispevajo po svojih močeh. Prostovoljske skupnosti poznajo zelo različne oblike participacije.

Uspešnost programov vključevanja ni odvisna zgolj od ponudbe prostovoljskih aktivnosti, ampak tudi o tega, kakšno podporo in kakšne pogoje za delo lahko ponudijo vlade, agencije za razvoj prostovoljstva in prostovoljske organizacije. Politične in družbene institucije so sicer naklonjene razvoju vključujočega prostovoljstva, vendar doslej še niso razvili posebnih mehanizmov, s katerimi bi spodbujali in podpirali prostovoljstvo mladih z manj priložnostmi, ali mehanizmov, ki bi neprofitne organizacije motivirali in podpirali pri razvijanju vključujočih programov.

Zato bi bilo treba upoštevati naslednja priporočila:

1. Na vseh ravneh ustvarjati in izvajati odprte in vključujoče politike

Vključujoči programi prinašajo različne koristi: večjo raznolikost, razvoj kulture solidarnosti in spoštovanja, povečanje državljske participacije v skupnostnem odločanju, boljše in bolj reprezentativne storitve, občutek pripadnosti za vse člane skupnosti. Zato je pomembno, da na vseh ravneh ustvarjamo in izvajamo odprte politike ter da uporabljamo diskurz, s katerim spodbijamo stereotipe, zmanjšujemo izključenost, diskriminacijo in alienacijo.

2. Na nacionalni ravni in na ravni EU izdelati politike in posebne ukrepe za razvoj sistema, ki bo podpiral vključujoče prostovoljske programe

Take politike in ukrepi bodo neposredno, tako kvantitativno kakor kvalitativno, izboljšali prostovoljstvo, hkrati pa bodo vpeljali sistem za spremljanje napredka. Ukrepi morajo biti usmerjeni v tri med seboj povezana vprašanja: motiviranje oseb z manj priložnostmi;

¹ Definicija je povzeta po poročilu »Examination of the management's importance for inclusion«, ki ga je marca 2019 pripravilo dansko podjetje Rambøll.

potrebo prostovoljskih organizacij po dodatnih virih; potrebo po povečani ozaveščenosti javnosti o potencialnih pozitivnih učinkih prostovoljstva na opolnomočenje in vključenost.

3. Krepitev vloge nacionalnih agencij za razvoj prostovoljstva in prostovoljskih centrov

Nacionalne agencije za razvoj prostovoljstva in prostovoljske centre bi bilo treba podpreti, da med ključne vrednote dodajo socialno vključenost in več vložijo v motiviranje, izobraževanje in mentoriranje prostovoljskih organizacij, tako da bodo te bolj poznale vključujoče prostovoljske programe in jih bodo zmogle tudi izvajati.

4. Oblikovanje programov, ki presegajo psihološke in fizične ovire posameznih skupin

Prostovoljske organizacije se po vsej EU soočajo s podobnimi izzivi in priložnostmi. Vključujočim prostovoljskim programom je treba posvečati več pozornosti, saj je treba poiskati delo za prostovoljce, poskrbeti za dodatno podporo, za premagovanje ovir in spremljanje rezultatov. Za prostovoljske organizacije bi bilo treba razviti usposabljanje in podporo, denimo mentoriranje in izobraževanje, orodja za merjenje učinka, oblikovanje programov vključevanja po meri organizacije, transnacionalne projekte in standarde kakovosti. Uspeh vključujočih programov ovirajo predvsem: pomanjkanje empatije do ranljivih skupin; premalo organizacijskih resursov; predsodki v zvezi s sposobnostmi posameznih družbenih skupin; neprimerno delovno okolje in premalo sredstev, da bi lahko zagotovili podporo, ki bi jo prostovoljci potrebovali. Če naj taki programi dosežejo želeni namen, morajo upoštevati specifične potrebe, omejitve in druge družbene značilnosti posameznih skupin mladih. Programe je treba oblikovati tako, da bodo presegli psihološke in praktične ovire posamičnih družbenih skupin.

5. Motiviranje prostovoljskih organizacij za uporabo postopkov za merjenje učinkov

Tako bodo prostovoljske organizacije zbrale specifične podatke, dokaze in pričevanja v zvezi s prostovoljci, ki so mladi z manj priložnostmi oz. prostovoljstvom. Na ta način bodo dobile verodostojne podatke o večji dobrobiti, povečanju socialnega kapitala in socio-ekonomskem razvoju, ki jih prinaša prostovoljstvo.

6. Podpora razvijanju transnacionalnih partnerstev

Podpreti je treba razvijanje transnacionalnih partnerstev in s tem ustvariti bolj vseevropske prakse, izboljšati infrastrukturo za trajnostne prostovoljske priložnosti za mlade z manj priložnostmi kot način za doseganje socialne vključenosti ter izdelati bolj standardizirane kazalnike učinkov prostovoljstva na makro ravni.

Celotno besedilo poročila v angleškem jeziku je dostopno [na tej povezavi](#).

the impact of volunteering on social inclusion

This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.